

S M R T I

Alojz Gradnik

I

Ko padel bom, kot pade hrast podrt,
mi boš odvzela dih in z ust besede
in sluh ušesom in očem poglede,
utrip srcá in žil, kraljica Smrt.

Odvzela nogam mojim boš korak,
v možganih iskre misli boš vgasila
in tvoja temna in skrivnostna krila
me bodo zagrnila v večni mrak.

In vendar ne boš zmagovalka ti,
Sovražnik večni tvoj, ob koncu boja:
Življenje ti poreče: »Se je moja,

čeprav že mrzla, ta rudeča kri.
Izpije naj jo zvezd in sonca žar.
Ti veš: podložnik tvoj ne bom nikdar!»

Ž I V L J E N J U

Alojz Gradnik

II

Ti borec s Smrtjo, ti, ki si šumenje
mladosti naše dni in si napor
možá, ko gre njegova pot navzgor
do tvojih vrhov in slemen — Življenje! —

ti nikdar nisi svojega orožja
polóžilo in ti si naš vladar
in seješ, seješ in ti nič ni mar,
če grozd in klas uniči šiba božja.

Ne skrhajo se v borbi tvoja kopja,
ko v prah in dim se rušijo poslopja
in zemlja, zrak in morja pobesnela

mrličev vase góltajo krdela.
Ko se boriš, odprt je tvoj vezir;
ker borec si, ne moreš biti Mir.

T A Š Č A

Marij Skalan

Kakor metulji k cvetici hitijo zdaj k tebi
misli njegove, ki jaz sem življenje mu dala,
prva ljubezen, ko ti si mu druga postala.
Dolgo vsa plaha bojazen sem skrivala v sebi,
kdaj boš prišla in mi vzela, kar jaz sem rodila,
prva poljubljala, prva brezmejno ljubila.
Vedela sem, da nekoč od nekod pripeljala
sla te njegova bo, v moško srce porojena,
da mu postaneš družica v življenju in žena.
Vedela sem, da tako bo, in vendar se bala,
ker sem želela si, da bi ostala edina
ljubljena s polno ljubeznijo svojega sina.

Zdaj si prišla, ko kraljica srca zaželjena,
polna mladosti, razkošja, omam in opoja.
Sleherna misel njegova postala je tvoja,
tebi namenjena, tebi podarjena in posvečena.
Kakor golob je zamaknjen, ki gnezdo si spleta,
in le od tebe vso svojo si srečo obeta.
Ti si mu zvezda, ki kaže mu pota v bodočnost,
ti si mu balzam, ki zdravi življenja mu rane,
ščit, ki ga brani udarcev usode neznane,
zadnja spolnitev in zadnja presladka sozvočnost.
V tebi si išče, kar v sebi si najti ne more,
kajti vsak moški potreben je ženske opore.

Jaz pa ostala sem revna in stara v samoti,
s tiho ljubeznijo matere, vse žrtvujoče,
s srcem do vrha prepornim skrbi trepečoče.
O, ne zameri zato, če se kdaj me poloti
srd ljubosumnosti, in bi tedaj, nevoščljiva,
videla rajši, da mrtva si kakor pa živa!
Takrat, si mislim, bi zopet povrnil se k meni,
ves zapuščen in ubog, ko najmanjša sirota,
da potolaži ga moja ljubeča dobrota.
Taka sem v svoji bolesti, v brezumje zgubljeni.
Vem, da je grešno, a včasih ne morem drugače.
saj smo mi vsi le razbičanih čustev igrače.

Ljubi ga! Bodi mu dobra ko žena in mati!
Človek je, moški, ves poln hotenj in nemira,
srčne dobrote in zlobe, češčenj in prezira.
Daj mu vse tisto, kar jaz mu ne morem več dati,
stoj mu ob strani enako v nesreči ko v sreči,
ker le tako bo mogoče mu srečo doseči!
Trpi! Nikoli ni praznik življenje človeka,
nikdar ne krije le cvetje njegova mu pota,
nikdar mu delež ni sama prečista dobrot.
Često usoda neusmiljene rane nam seka,
toda če ljubita dva se z ljubeznijo vdano,
naglo zacelita tudi največjo si rano.

Če pa ljubiti boš nehala ga in izdala,
sama zadala mu bol in ubila mu sanje,
ki si z obeti ga sladkimi vzibala vanje,
milosti moje zaman boš nesrečna iskala:
če bo pri njem in pri Bogu usmiljenje zate,
moja bo misel s sovražnostjo mislila nate.
Mati njegova sem. Jaz sem pod srcem nosila
dete ga drobno in vanj položila vse nade,
vcepila svoje nespolnjene želje mu mlade,
da bi jih božja dobrot vsaj njemu spolnila.
Čustva ta moja zato ti mogoče spoznati
komaj tedaj bo, ko sama postala boš mati.

Mati! Presladka beseda otroku, a muka
njej, ki ji dano to težko je breme na pleča,
v njem je pekel in vendár neizmerna vsa sreča:
strah pred usodo, ki muhasta rada zasuka,
kar si načrtov je ustvarila in zasnovala,
up v izpolnitev, kar v duše jim mlade je vžgala
v svoji ljubezni, za njihovo srečo rojeni.
Dokler so majhni, so revni ko ptiči negodni,
kadar doraščajo vsi so nemirni in blodni,
od razočaranj in grenkih ukan razboleni,
ko pa dorastejo, svoja odidejo pota —
materin delež ostaneta skrb in samota.

N O V A P O M L A D

N. Rus

Ko da pomlad se lepa mi povrača,
tako bohoti v meni vse se v sli,
odkar sem videl tebe — ni orača
mi treba, v meni vsi so tvoji sni

pognali, da nemirno zdaj jih iščem,
za njimi grem kot senca za teboj,
srce je s tabo ko duša je s svetiščem,
da zmerom kliče ti: postoj, postoj! —

A ti greš zmerom mimo nalik reki,
katere tok privlači me v brezdanj,
pa mi je, kot bi sam bil s tabo, veki
poljublajoč ti za sto tisoč sanj — — —

V E Č E R N A M O L I T E V

Ivo Peruzzi

Še zadnji žarek zlat
vzblesti žareč. Ugasne.
Večerne sence temne in počasne
pregrinjajo slemena. Tih ko tat
zefir uspava lipo v mrak dehtečo.
Na nebu vžiga sveča se na svečo.
Obris gorâ izginja v nedogled.
V dolini gre k pokoju truden svet.

Takó ugasnil dan
bo tvoj, po vsem napori.
O da bi stal tedaj na sveti gôri.
Da, Vseodlični, Tvoja božja dlan
potehta me in najde prav za pravo.
Brez teže šel na zadnjo bi dobrovo.
Ko pride čas, ki mojo noč zaključí:
Če hotel boš, povzpnem s Teboj se k Luči...

N O Č N I L O T O S

Drag. Domjanić - Ernest Rus

Tam daleč prek sinjih planin
in dalj od oblakov belih
baje raste cvet, ki samo
ponoči odpira svoj kelih.

Ponoči, ko mesca svetloba
z neba kot srebro lije soj
na reko in dole, a log se
zavija v spev — v slavčka opoj.

In tiho trepečejo ptice,
budijo metulji se šari,
tam cvete vam nočni ta lotos
na reki, na Godavari.

Vprek vodijo steze iz srébra,
tam hodijo sanje ponoči,
tam vse je tak čudno in lépo,
da ni mi povedati mōči.

Vele: še človeku je v duši
ta cvet, a skrit je globoko
in samo v ljubezni ga vidi
otrok, ki ima čisto roko.

Pa morda to res je! — ste rekli
in z roko oči ste pokrili,
a jaz sem se zmisлил na sanje,
na lotos in noč, vso v svili.

P O L E T J E

Ivo Minatti

V cvetoči dan
iz samih biserov natkan
usipa zviška se zlato. —
Bleščeča sinj nebes
rosi, rosi z dreves
in čričkov tisoči pojo.

K R I L A T I C E

Anton Debeljak - Omar Hojam

69

Ko kdaj oditi bo mi v Krtovo,
umijte truplo z roso trtovo,
nalijte z njo, zavijte v lozo ga,
kraj trsa dajte me na Vrtovo.

70

Moj grob pod trto, sladki vir vonjav,
puhti naj v zrak najmilšo vseh dišav,
da vernik sam, če še tako goreč,
nehotoma bo tukaj motoglav.

71

Malik, ki služil sem tako ga v slast,
v ljudeh je skoro spravil me v propast:
ime po zlu je šlo za prazen nič,
mi v plitvi čaši utonila čast.

72

Kesà sem res pogosto se lotil
— sem bil li trezen, ko sem se rotil? —
prišlo je cvetje, petje naokrog
in me pomladni zmotil je motiv.

73

Čeprav — ko ženska — kaplja nas izda
in haljo nam poštenja obrazda,
stvari manjvrednih kupi si vinár,
kot često gostu v kupi jih prodá.

74

Zakaj se vesna s cvetjem obleti!
Mladostni bajki konec, ah, preti!
Pa slavec, ki je v hosti drobolel,
odkod prišel je, kam pač odleti?

75

Z Usodo hotel bi se zarotiti,
sveta načrt uzreti, ga razbiti.
Pa kaj nato počela bi, predraga?
Po svoje mogla spet bi ga graditi.

76

Ti Luna, ki neznan ti je zaton,
glej, mesec dviga se na nebosklon:
oj kolikrat še dalje vzhajal bo,
na vrtu tem iskal me, pa zastonj!

77

Nosila boš, kar nudi vinski hram,
po travi gostu sem, nato drugam.
A ko na moje mesto pridrobniš,
kozarec prazen mi povezni tam!

78

Koristil svetu nič ni moj nastop,
izgube ne prinese moj mu grob.
Nihče nikoli reči ni mi znal,
čemu sem tu, čemu bo moj pokop.

79

Da nikdar nisem molil, to ve vsak,
in nikdar svojih ne tajim napak.
Je milost in pravica? sam ne vem.
A ker iskren sem, čutim se krepak.

80

Umrem: valički več ne bo pel tič,
in ljubil ne med rožami deklič,
nič vin vonjavih, sonca, ne nadlog —
sveta se blodni lik razblini v nič.

81

Nebes uzreti — nimam je moči,
solzá preveč obliva mi oči.
Srce mi žar žge hujši ko pekel,
miru trenutek raj se meni zdi.

82

Z velike tajne potegniva prt:
ko prvi svit čez svet je razprostrt,
Adam je že slaboten, beden stvor,
že kliče noč in belo ženo, Smrt.

83

»Za mnoge zmote bridko se kesam,
tako kedaj toguješ, o Hajam?
Ni vredno: v grobu gol te čaka Nič,
usmiljenje le kvečjemu je tam.

84

Razbil si mojo radost, o Gospod!
Med njo in mene si postavil plot,
trgatev mojo krasno si steptal,
jaz mrem, Ti vinjen proč ubiraš pot.

85

Čuj, kaj ponavlja veda dan za dnem:
Živiš le kratko, sličen ti v ničem
rastlinam nisi, ki se pokosé,
da znova razbrstijo se potem.

86

Na pestri Zemlji biva kje čudak:
ni moslem, ni bogat ne siromak,
ne trdi nikdar nič, nevernik ni.
Kdo neki ta je žalostni junak?

87

Uživaj pa zapomni si le-to:
neznansko dolgo spal boš pod zemljo
brez ljube žene, brez prijateljev.
Uvele tulpe več ne zacveto.

88

Tu dobro z zlom bori se za posest,
nebo ima v tem boju čisto vest.
Ne hvali torej ga, ne obtožuj:
ni mar mu tvoja radost in bolešt.